

- надання дозволу німецьким роботодавцям наймати на роботу обмежену кількість тимчасових мігрантів на строк до 5 років з метою покриття дефіциту робочої сили. Для оцінки дефіциту робочої сили на ринку, як правило, використовуються дві основні групи методів:

- (1) методи статистичного аналізу, що здійснюється в Міністерстві зайнятості,

- (2) вивчення попиту на робочу силу з боку підприємств;

- надання дозволів тимчасовим мігрантам претендувати на статус постійного мешканця за умови їхньої успішної інтеграції на ринку праці та у громадське життя, а також проходження бального оцінювання;

- широкомасштабний розвиток системи підготовки іноземних студентів та стажистів (т.зв. програма «18 плюс»), що виступає одним з найважливіших компонентів імміграційної стратегії ФРН, оскільки надає Німеччині певні переваги в конкурентній боротьбі за кваліфікованих фахівців;

- залучення інвесторів та підприємців, які мають намір здійснювати інвестиції або організувати свій бізнес у ФРН;

- залучення видатних діячів науки як у формі тимчасової, так і постійної міграції;

- сприяння якнайшвидшій інтеграції іммігрантів, вирішальним фактором якої є знання німецької мови;

- прискорення реалізації положень Амстердамських угод про проведення єдиної загальноєвропейської політики стосовно біженців і осіб, що шукають притулок.

Список використаних джерел

1. Бутирський З., Ваг Дж. У Німеччині побільшало східноєвропейців і поменшало українців. - 01.04.2011 // <http://dwelle.de/dw/article/0,,14960410,00.html>

2. Демидова О., Жуков Е. За год в Германии стало меньше безработных. - 01.02.2011 // <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,14809937,00.html>

3. Денисенко М.Б., Хараева О.А., Чудиновских О.С. Иммиграционная политика в Российской Федерации и странах Запада. М., 2003. - 314 с.

4. Жолеве Н., Гуца С. В 2011 году в Германии продолжится рост экономики и занятости. - 04.01.2011 // <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,14751495,00.html>

5. Медяний В., Гончаренко Р. Топ-фахівці з-за кордону не поспішають їхати до Німеччини. - 16.10.2010 // <http://dwelle.de/dw/article/0,,6236657,00.html>

6. Морозов В.С. Працевлаштування іноземців та українців у ФРН // Інформаційно-аналітична довідка. – Торговельно-економічна місія у складі Посольства України у ФРН. – Берлін, 2006. – 8 с.

7. Морозов В.С. Регулювання німецького ринку праці // Інформаційно-аналітична довідка. – Торговельно-економічна місія у складі Посольства України у ФРН. – Берлін, 2006. – 9 с.

8. Морозов В.С. Ринок праці ФРН // Інформаційно-аналітична довідка. – Торговельно-економічна місія у складі Посольства України у ФРН. – Берлін, 2006. – 12 с.

9. Fuchs J., Hummel M., Klinger S. Rekorde und Risiken. Neue Arbeitsmarktprognose 2011 // IAB-Kurzbericht. - № 7/2011. – Nürnberg: Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung (IAB) der Bundesagentur für Arbeit, 2011. – 12 S.

10. Koeppel O. The Leviathan of Competitiveness: how and why do liberal states (not) accept unwanted immigration? // Journal of Ethnic and Migration Studies. - 2003. - №29(3). - S. 431–448.

11. Loke M. Industrie schafft Jobs // «Frankfurter Rundschau». - 04.04.2011 // <http://www.fr-online.de/wirtschaft/industrie-schafft-jobs/-/1472780/8295494/-/index.html>

УДК 658.261/262:001.8:65.015.25(045)

Т.І. БІЛЕНКО,

Інститут міжнародних відносин НАУ,
завідувач кафедри економічної теорії,
к.е.н, доц.

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ЗАСАДНИЧА МЕТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ: ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ

Анотація. В ресурсодефіцитній економіці на тлі зростаючої потреби в енергоресурсах особливої актуальності набирає аналіз заходів сприяючої політики держави в інноваційній сфері, що стимулює енергоефективність як базову засаду економічного розвитку та зростання конкурентоспроможності.

Ключові слова: енергоефективність, енергозбереження, інновації, альтернативні ресурси, сталий розвиток

Annotation. In the resource deficit economy on the background of growing demand for energy resources the point of special concern is the analysis of state stimulating policy instrument, in the innovative sphere, that encourages energy efficiency as the main condition of economic development and competitiveness increase.

Keywords: energy efficiency, energy saving, innovations, alternative energy resources, sustainable development.

Актуальність проблеми. На сьогодні загальноприйнятим у науковій літературі визначенням енергоефективності є визначення, дане Єврокомісією в Повідомленні про план дій з підвищення енергоефективності, а саме: «Енергоефективність означає зниження споживання енергії без зниження використання енергії виробництвом і устаткуванням», тобто мається на увазі раціональне використання енергоресурсів і альтернативних джерел енергії і зменшення загальної потреби в енергоресурсах за окремими напрямками.

Енергетичний сектор, окрім проблеми ціноутворення, сьогодні продукує і проблему необхідності майже 10%-го скорочення споживання нафти, газу і електроенергії, а також проблему надійності енергопостачання, що потребує як суто технологічних інноваційних підходів, так і економічних методів регулювання, серед яких значне місце посідає податкове та кредитне регулювання. Сьогоднішня енергетична політика в Україні, слідом за передовими зарубіжними країнами, має слугувати такими основними засадами:

1) сталість:

- розробка конкурентоспроможних джерел енергії з низьким вмістом вуглецю;
- альтернативне транспортне паливо;
- регулювання сталих загальних обсягів енергоспоживання;
- ліквідація втрат енергії, зокрема електроенергії.

2) конкурентоспроможність:

- цінова та тарифна політика держави по відкриттю енергетичних ринків задля підвищення рівня енергоефективності;
- інвестування в «чисте» виробництво енергії;
- використання сучасних енергоефективних технологій;
- компенсація (нейтралізація або зменшення) впливу на економіку та громадян надвисоких цін на енергоносії.

3) безпека енергозабезпечення (або проблема зростаючої залежності України від імпортованих енергоносіїв):

- зниження питомого попиту на енергоносії;
- диверсифікація видів палива із збільшенням частки відновлюваних джерел енергії;
- диверсифікація джерел та шляхів постачання імпортованих енергоносіїв;
- забезпечення конкурентних переваг для українських компаній щодо доступу до світових енергоресурсів та безперешкодний доступ для них до енергоносіїв;
- залучення інвестицій задля задоволення зростання попиту на енергоносії;
- загальне зменшення енергоемності вітчизняного виробництва.

В Україні інтенсифікація інноваційного розвитку має відбуватись заради отримання ресурсозбереження, тобто заради змоги реалізувати ресурсозберігаючий тип економічного зростання в якості мети. Отже, інноваційну стратегію слід розглядати не як мету, а як засіб забезпечення економічного зростання в його сучасній постановці: як ресурсозберігаюче зростання. Взагалі історична логіка процесів економічного зростання протягом останнього століття була наступною: від капіталоемного зростання до працезберігаючого зростання, а потім від капіталозберігаючого до ресурсозберігаючого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми енергетичної безпеки та її забезпечення засобами державного регулювання в окремих секторах енергетичної сфери досліджуються в наукових працях О. Білоруса, В. Горбуліна, А. Шевцова, В. Бурлаки, О. Вертіля, М. Земляного, В. Вербицького, А. Дорошкевича, Т. Рязова, Я. Мовчана.

Широке коло питань з аналізу чинників, що впливають на енергоефективність, піднімається в роботах В. Жовтянського, Ю. Зануди, С. Казанського, С. Корсунського, Д. Лук'яненка, С. Голікової, В. Дідика.

Вперше проблема забезпечення енергоефективності в Україні знайшла своє відображення в Законі України «Про енергозбереження» (№74/94 – ВР від 01.07.1994 р.)

Невирішена частина загальної проблеми. Ті довгострокові виклики, що стоять зараз перед Європою, стоять і перед Україною. Це проблеми, що пов'язані з переходом до сталого зростання, з забезпеченням ресурсозбереження та з демографічним старінням населення. Тому, наприклад, в Стратегії «Європа – 2020» посилення конкурентоздатності розглядається саме через інновації та «екологізоване» зростання. При чому «зростання» як стратегічний пріоритет розуміється як триєдина ціль: 1) «розумне зростання», тобто те, що базується на знаннях, освіті, науці та інноваціях як головних елементах конкурентоздатності; 2) «стале зростання», тобто розвиток ресурсозберігаючого типу відтворення, низько-вуглецевої складової енерговитрат та конкурентного економічного середовища; 3) «інклюзивне зростання», тобто соціально-орієнтована, територіально-однорідна економіка з високим показником зайнятості.

За новою стратегією, кожна європейська країна має довести свій рівень інвестицій у науково-дослідницьку сферу до 3% ВВП, скоротити до 2020 року викиди парникових газів на 20% і збільшити частку відновних джерел енергії в загальному обсязі споживання енергоресурсів до 20%, що відповідає її стратегічним напрямкам розвитку України.

Закордонний досвід спрямовує вітчизняні дії з підвищення енергоефективності на включення в Стратегічну програму не всіх, а лише певної визначеної кількості найбільш енергоемних підприємств, що суттєво скоротить потребу в енергоносіях. Необхідно дослідити, на що саме, на які виробництва витрачаються енергоресурси країни, і, якщо це, як в Китаї, наприклад, витрати чверті всіх енергоресурсів на виробництво

експортних товарів, то можна реструктурувати виробництво як експорт-орієнтованої продукції, так і ВВП в цілому, в бік зростання питомої ваги в структурі ВВП високотехнологічних галузей промислової, що є менш енергоємними.

Виклад основного матеріалу. Реалізація стратегії енергоефективності відбувається, загалом, шляхом задіяння науково-виробничих, інформаційних, цінкових та фінансових інструментів.

Проблема полягає в тому, що енергоефективність має стати одним з головних критеріальних підходів, тоді як зараз головною метою підприємства залишається отримання максимальних прибутків, досягти яких значно легше шляхом підтримки монопольного становища на ринку та шляхом підвищення цін на кінцеву продукцію, які б покривали як податкові утиски, так і відсутність інвестиційних джерел для впровадження енергозберігаючих технологій.

Економічні інструменти стосуються також диференційованої структури тарифів, наприклад за різні обсяги споживання електроенергії споживачами, зокрема населенням, як це зараз планується зробити в Україні. Це також може бути диференціація в податках у транспортному секторі та на різні види пального для автомобілів вантажних та легкових. Загалом, екологічні податки мають не просто збільшувати ціну на енергію, а стимулювати енергозбереження і надавати державі фінансові кошти для реалізації природозахисної політики. Держава також може співпрацювати з банками шляхом сприяння здешевленню кредитів для тих споживачів енергоресурсів, які збільшують енергоефективність. Це може бути Центральний національний банк по відношенню до комерційних банків або деякі державні банки, які надаватимуть кредити, наприклад у будівельній сфері.

За експертними оцінками, в сфері досягнення енергоефективності Україна має сьогодні зосереджуватись на створенні ефективної діючої системи інвестування в енергозберігаючі технології, на проведенні активного заохочення структурних зрушень в напрямі зменшення частки енергоємних виробництв у найбільш енергоємних галузях, на впровадженні відновлювальних джерел енергії та використанні альтернативних джерел.

Крім того, сьогодні особливого вирішення в Україні потребує і проблема суттєвого зменшення втрат енергії, зокрема електроенергії в мережах загального користування, де, за даними Держкомстату України, в 2009 році втрачалось 20.7 млрд. кВт.-годин, тоді як обсяг експорту електроенергії в тому ж році склав 5.5 млрд. кВт.-годин, а вироблено було електроенергії 173.6 млрд. кВт.-годин.

Загалом в пошуку суб'єктної бази для підтримки процесу впровадження проектів з енергозбереження не слід, на нашу думку, покладатися лише на державні органи та на державне фінансування, а також розробку великої кількості самих програм по енергоефективності. Слід було б використовувати певний досвід європейських країн, де утворювались кредитні організації, що інвестували у заходи по збереженню енергії певним підприємством, а натомість отримували погоджену частку від суми зекономлених витрат на енергоресурси.

Останнім часом, як одну із суттєвих проблем, Держкомстат України відмічає тенденцію до збільшення енергоспоживання в країні, а також зростання значень показника енергоємності ВВП. Традиційним поясненням високої енергоємності промислового виробництва в Україні вважається існування неефективної структури виробництва, технічна відсталість та збільшення цін на енергоресурси, особливо протягом останніх двох років на тлі зростання світових цін на нафту (до 100\$ за барель на міжнародних ринках станом на 14.01.2011р.) та на газ.

Але високу енергоємність українського ВВП слід розглядати не в цілому, а виключно по окремих галузях виробництва в порівняльному аспекті. Крім того структура споживання Україною енергоносіїв досить відрізняється від європейської структури: майже вдвічі більше споживається газу і майже в півтора рази менше споживається нафти порівняно зі стандартами європейської структури споживання. До того ж Європа вже давно пройшла технологічну стадію перебудови свого виробництва шляхом переходу на «замкнені» цикли у промисловості. Однією з причин зростання показника енергоємності ВВП України може бути, насправді, й те, як обраховується сам макроекономічний показник ВВП. Справа в тому, що збільшення під час економічної кризи 2008-2010 рр. тіньової економіки (50%ВВП України додатково виробляється у тіні), яка споживає енергію, але не «світить» обсяги виробництва у офіційному, так би мовити, статистичному ВВП, насправді змушує піддати деякому сумніву офіційні цифри динаміки енергоємності у порівнянні з реальними цифрами.

Слід також брати до уваги і географію споживання виробленої в Україні енергії, особливо електроенергії, оскільки частка електроенергії йде на експорт і на споживається в Україні, але приносить значні валютні надходження від експорту. Отже, цей обсяг електроенергії входить до обсягів виробленої в країні енергії, але не входить до обсягів спожитої енергії українськими підприємствами на території України. Тобто скоріше можна було б розрізняти і окремо аналізувати показники енергоємності ВВП за спожитою енергією і енергоємності ВВП за виробленою енергією, відповідно, нарізно давати пояснення трендам зростання або зменшення енергоємності ВВП за окремими видами енергоносіїв.

Крім того, дуже проста логіка полягає в тому факті, що, звичайно, суспільство в цілому може ставити за мету досягнення зменшення енергоємності виробництва та переходу до енергозбереження як шляхом інвестування в енергозберігаючі технології, так і шляхом простої економії енергоспоживання або зменшення існуючих витрат енергії, в тому числі при транспортуванні. Але мета виробників енергії полягає в протилежному: наростити обсяги та суми продажів енергії і збільшити таким чином свій загальний дохід від

реалізації енергоносіїв та генерованої енергії і свої прибутки, особливо якщо фінансові можливості цих виробників достатньо потужні.

З методологічного боку, валовий внутрішній продукт, що береться до офіційних обрахунків, значно відрізняється від валового національного продукту, особливо під кутом зору кількості виробленої енергії чи видобутих за рік енергоресурсів за кордоном української держави факторами виробництва, що належать Україні (тобто українські прямі інвестиції за кордоном та спільна розробка родовищ, наприклад, на території Росії та Азербайджану). Тобто частка енергоресурсів, що виробляється українськими резидентами за кордоном, має аналізуватись разом і в порівнянні з кількістю енергії, що виробляється в кордонах України резидентами і не резидентами країни. Ну і, звичайно, коли мова йде про енергоефективність, слід обраховувати її тільки в порівняльному ключі: а) за видами енергоносіїв окремо; б) за ефективністю використання кожного окремого носія у відповідних окремих галузях виробництва.

Методологічно питання про «енергозбереження» слід ставити і розглядати не лише в технологічному, чи в ресурсно-екологічному, але й в економічному тлумаченні:

1) енергозбереження з точки зору зменшення собівартості одиниці продукції за рахунок зменшення частки енергетичної складової в собівартості;

2) енергозбереження, яке в Україні в першу чергу треба розуміти і як просте зменшення існуючих перевитрат з боку її споживачів («проста» економія споживачами своїх розмірів користування енергією і, зокрема, електроенергією);

3) енергозбереження за рахунок переходу на відновлювальні та альтернативні джерела енергії певною часткою (за національними програмами, їх частка в Україні буде біля 20% у 2030р.)

4) енергозбереження за рахунок зміни орієнтації витратної схеми використання окремих енергоресурсів (перехід з використання нафти на сьогоднішніх напрямках до використання її у звуженому колі галузей, де є найбільша економічна прибутковість від її використання);

5) суто технологічні засоби впровадження енергозабезпечення, їх вартість та фінансова забезпеченість впровадження, а також віддача в довгостроковому аспекті;

6) виражена частка резервування запасів власних енергоносіїв на майбутнє, особливо наявних в Україні газових родовищ;

7) окремим питанням є дисконтована вартість залишкових кількостей енергоносіїв в країні;

8) питання задіяння внутрішніх економічних і зовнішніх політичних факторів, що впливають на ціни енергоресурсів і перехід на найбільш сприятливі схеми ціноутворення на енергоносії та на вироблену електроенергію, на газ, на палне для літаків і ракет і т.п.

Особливої уваги в методологічному плані заслуговує питання порівняльної відновлювальності окремих джерел енергії. Треба в найближчому майбутньому дати загальну зважену оцінку ступеню відновлювальності по кожному з видів енергоносіїв і прийняти це до уваги як першооснову при подальшому складанні планів щодо структури використання енергоносіїв під кутом зору загального збільшення енергоефективності в Україні.

Цікавим було в методологічному плані і проаналізувати за окремими регіонами не тільки використання паливно-енергетичних ресурсів, а й виробництво (та окремо видобування) цих ресурсів за окремими регіонами в порівнянні як по видах ресурсів, так і за географією їх видобутку. (Тобто які регіони виробляють ресурс, а які споживають його вже у вигляді електроенергії, наприклад).

Опікуючись питаннями про використання вторинних джерел енергії в Україні по окремих галузях та в окремо взятих секторах економіки, слід було б зробити порівняльний аналіз послідовних стадій використання енергоресурсу і відслідковувати головні відмінності (якісні та кількісні), що існують в сфері застосування вторинних джерел енергії в нашій державі, наприклад, та у Євросоюзі.

Ставлячи питання про виробництво і особливо про транспортування енергоресурсів (особливо це стосується виробленого ядерного палива для АЕС та транспортування відпрацьованих відходів країн, що куплятимуть ядерне паливо), слід дати зважену економічну оцінку ризиків і прорахувати за існуючими в світі методиками оцінку упередження нанесення шкоди навколишньому середовищу у випадку аварій чи екологічного забруднення території.

Дискусійними, на наш погляд, є й питання про суб'єкта розробки механізмів підтримки енергоефективності в країні, зокрема, про виключну роль держави по забезпеченню впровадження механізмів досягнення енергоефективності. Можна навіть сказати, що це є проблемою економічно ефективного приватно-корпоративного господарювання в першу чергу. Енергоефективність має бути потрібна самим виробникам і споживачам, а не державі. Держава може тут лише лобювати через законотворчі механізми підтримку окремих фінансово-промислових груп виробників енергії та власників видобувних підприємств. Там, де держава є співвласником копалін і підприємств, вона в цьому сенсі може виявити свій специфічний інтерес. Загалом же, її регулюючі функції будуть переважно носити індикативний характер. Тому енергоефективність має, в першу чергу, підпорядковуватись меті підприємницького сектору-збільшувати прибутки, і вже потім набирати загальнонаціонального характеру, забезпечуючи економічну та загалом національну безпеку в сфері забезпечення енергетичними ресурсами.

Держава не повинна директивно управляти в цій сфері, натомість має розробити адекватну схему скоординованої фіскальної і монетарної політики по переліку інструментів і заходів, які б мали стимулюючий характер щодо реалізації енергоефективності. Загалом, досить проблематичною є сама постановка питання про

ефективність державного контролю та нагляду, оскільки витрачатимуться кошти з держбюджету на цей жорсткий контроль та на задіяння армії чиновників, на фінансування розроблених державних програм і т.п., а потім виникає необхідність відшкодувати бюджету ці самозростаючі держвитрати. Підприємці самі мають слідкувати за своєю енергоефективністю на тлі зростання цін на енергію і їм це має бути вигідно, бо збільшуватиме їхній прибуток в довгостроковому аспекті.

Не слід забувати, що проблема енергоефективності має ще й міжнародний аспект: енергоефективність в порівняльному плані має давати конкурентні переваги Україні як в окремих галузях її народного господарства, так і на світовому ринку, підвищуючи її міжнародну конкурентоспроможність.

Особливої актуальності в теоретичному плані, на нашу думку, також набуває майже не досліджувана проблема взаємозв'язку між прорахованим підвищенням енергоефективності, особливо у споживаючих галузях, та наростанням безробіття в енергогалузях, особливо у вугільновидобувній галузі і в цілих регіонах (Донбас) на тлі загального переходу до енергозбереження, а також майбутнього широкого переходу на альтернативні енергоресурси, наприклад, на вітрові станції (новітні суперпродуктивні, як в Нідерландах) або на вітрові турбіни, що вироблятимуть електроенергію у верхніх шарах атмосфери (Joby Energy, Makani Power, - USA, 2010-2011).

Окремою проблемою, що традиційно піднімається в науковій літературі та у фахових колах, є необхідність адаптації українського законодавства у сфері використання енергоресурсів, енергозбереження та в природоохоронній сфері до законодавства ЄС. Але ця діяльність по адаптації та кодифікації законів має конкретну грошову оцінку. Справа в тім, що така процедурна адаптація лише юридичної бази коштуватиме мільйони євро, а практична імплементація вже кодифікованої юридичної бази для України коштуватиме декілька мільярдів євро.

Особливої важливості набуває також питання націленості на впровадження енергоефективності конкретних розроблених взаємоузгоджених інструментів і важелів фіскальної (бюджетно-податкової) та кредитно-грошової політики, що зараз входять до Податкового кодексу, до кредитної стратегії Національного банку України і до цілого переліку законів у відповідних галузях. Адже мають бути прораховані у грошовому виразі, скоординовані та оптимізовані шляхи та засоби у законодавчій і виконавчій сферах, якими треба керуватись, щоб змінити ситуацію з енергоефективністю на краще. Наприклад, висхідні реалії з «екологічними» податками та з оподаткуванням використовуваних природних ресурсів, що є в новому Податковому Кодексі України, треба було б окремо проробити на предмет створення саме податкових умов для заохочення енергоефективності, що й визначає роль держави в цій царині – шляхом розробки стимулюючої фіскальної політики забезпечити бізнес-середовище, адекватне поставленій задачі підвищення енергоефективності.

Слід відзначити також, що проблема підвищення цін на енергоносії на тлі практично незмінної їхньої «фізичної» частки в структурі собівартості одиниці виготовленої продукції крім того, що призводить до збільшення останнім часом енергоємності українського ВВП, ще й має суто економічні наслідки: таке підвищення цін однозначно призводить до погіршення умов господарювання виробників, а в національних рамках реакцією переважної більшості товаровиробників – енергоспоживачів стає зменшення їх сукупної пропозиції, що обов'язково знаходить свій вираз у стагфляції, тобто в спаді виробництва на тлі зростання цін. Таким чином, стратегія енергозбереження і підвищення енергоефективності є тим засобом, застосування якого, приводячи до значного зменшення питомої частки енерговитрат в структурі собівартості готової продукції, означає ще й створення умов для попередження стагфляції або полегшення та прискорення виходу з неї. Адже якщо певна країна з її власною економікою попадає у ситуацію стагфляції, вийти з неї в короткі строки надзвичайно важко, і стагфляційні тенденції можуть продовжуватись роками. Отже, саме вирішення питання енергоефективності, таким чином, стає одним із шляхів реагування на «імпортовану» інфляцію, на «шоки пропозиції» у вигляді зростання цін на енергоресурси. Крім того, стан справ з цінами на імпортовані енергоресурси тісно пов'язаний як з інфляційною ситуацією всередині країни, так і з валютними курсовими коливаннями, а також з динамікою ставки відсотка за кредит, яка чутлива до інфляційних впливів. Тому курсова валютна політика Національного банку України також має достатньо важелів впливу на енергоефективність, оскільки позначається на валютній ефективності як імпорту, так і експорту енергоресурсів з боку України, впливаючи, наприклад, на ціни імпортованого газу і нафти та продуктів їх переробки на території України в гривнях. Перехід на систему плаваючого валютного курсу значно збільшує можливості валютної політики впливати на ціни енергоресурсів, виражені у національній валюті, а отже, дасть загальнонаціональний економічний ефект.

Висновки. Українські підприємства, реалізуючи перехід на енергоефективний тип господарювання, запроваджуючи енергозберігаючі технології в умовах стимулюючої політики держави в інноваційній сфері, тим самим забезпечують зростання власної конкурентоспроможності, підвищення прибутковості, зменшення шкоди довкіллю, перехід на базові засади сталого розвитку, що дає змогу змінити якісну парадигму економічного зростання, оптимізувати енергетичний баланс країни в поточному і в довгостроковому аспектах, а також сприятиме зменшенню впливу інфляційних тенденцій на реальний сектор та забезпечить технологічні, економічні та екологічні умови для відтворення енергоресурсного потенціалу національного виробництва.

Список використаних джерел

1. Газові ринки ЄС і України: проблеми розвитку та інтеграції (Аналітична доповідь Центру Разумкова)// Національна безпека і оборона.-2008.-№8.-с.2-41.
2. Енергетична стратегія України на період до 2030 року. (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.03.06 №145р.)
3. Імпортно-експортна політика України в енергетичній сфері: стратегічні пріоритети/[А.І.Шевцов, М.Г.Земляний, В.В.Вербинський, А.З.Дорошневич, Т.В.Ряuzова]; за ред. А.І.Шевцова. – Дніпропетровськ: Дор НІСД, 2005.-147с.
4. Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату від 11 листопада 1997 року (ратифікований Законом України від 04 лютого 2004 року № 1430-IV).
5. Швеє Е.А. Страны Меркосур: природные ресурсы. -энергетика. -интирация. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://geo.1september.ru/article.php?iD=200301403>
- 6.Ріо-де Жанейрська декларація з навколишнього середовища і розвитку. Документ ООН: A/CONF.151/26/(vol.1)- <http://www.un.org/documents/ga/conf/151/aconf/15126-1annex.1.htm>

УДК 339.7:9:336.02(045)

ПРОХОРОВА М.Е.,

Інститут міжнародних відносин НАУ,
кафедра міжнародних економічних
відносин і бізнесу,
к.е.н., доц.

ПАНАТІДІ К.В., студентка

ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ УКРАЇНИ У ПРОЦЕСАХ РЕГІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. У світлі євроінтеграційних пріоритетів зовнішньоекономічної політики України, а також географічної та історичної близькості до Російської федерації, яка активно пропонує різноманітні варіанти валютної інтеграції як на пострадянському просторі, так і за участі інших країн, в статті розглянуті варіанти участі України у процесах регіональної валютної інтеграції: західний (у контексті вступу до ЄС) та східний (за участю Росії).

Ключові слова: валютна монополія, валютно-фінансова інтеграція, валютний союз, валютні резерви, резервна валюта.

Annotation. In the context of Eurointegration priorities of Ukraine's foreign policy, as well as geographical and historical closeness to the Russian Federation, which actively provides a variety of monetary integration both on Post-Soviet space and the participation of other countries, varieties of Ukraine's participation in the processes of regional monetary integration: Western (in the context of accession to the EU) and East (Russia participation) are considered in this article.

Keywords: currency monopoly, monetary and financial integration, monetary union, currency reserves, reserve currency.

Постановка проблеми. За час існування України здійснено декілька спроб валютно-фінансової інтеграції. Однак бажаного результату досягнуто не було. Можливість участі України у валютному союзі передбачає чітко визначену лінію інтеграції. Пропозиції західного (у контексті вступу до ЄС) та східного (за участю Росії) напрямів наповнені різними перевагами. Об'єктивний аналіз цих двох напрямів надасть можливість визначити пріоритетний напрямок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність і значимість процесів валютної інтеграції привертає увагу як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Деякі аспекти даної проблематики розглядаються у наукових працях Бабаніна О., Кони́на Н., Павлова К., Шумило О. та ін.

Невирішена частина загальної проблеми. Зовнішньоекономічна політика України не має чіткої регіональної спрямованості щодо валютної інтеграції. Варіювання між перспективами Європейського союзу і Росії, не дають можливості продуктивно проводити інтеграційну політику та застосовувати ефективні зовнішньоекономічні механізми.

Мета статті. Проаналізувати західний (Європейський Союз) і східний (Росія) варіанти процесів регіональної валютної інтеграції. Визначити переваги та недоліки кожного, обґрунтувати перспективи участі України в них.

Виклад основного матеріалу. Головним принципом валютної політики впродовж всієї історії СРСР була державна валютна монополія. Вона означала, що держава виступала єдиним законним власником іноземної валюти, яка концентрувалася в одних руках і розподілялася з центру за допомогою валютного плану. Держава мала тоді виняткове право на здійснення операцій з валютними цінностями, на управління золотовалютними резервами, які належали їй. Діяли принципи концентрації валютних резервів і єдності